

STUDIA
MONASTICA
— ET —
MEDIAEVALIA

OPUSCULA
MARCO DERWICH DEDICATA

STUDIA
MONASTICA
—— ET ——
MEDIAEVALIA

STUDIA
MONASTICA
— ET —
MEDIAEVALIA

OPUSCULA
MARCO DERWICH DEDICATA

POD REDAKCJĄ MARKA L. WÓJCIKA

WROCŁAW 2022

REDAKTOR NAUKOWY

dr hab. Marek L. Wójcik

Uniwersytet Wrocławski

🌐 <https://orcid.org/0000-0002-2009-5559>

✉ marek.wojcik@uwr.edu.pl

© Copyright by Marek L. Wójcik, 2022

© Copyright by individual authors, 2022

RECENZENCI

prof. em. Nicole Lemaitre (Université Paris 1 Panthéon-Sorbonne)

prof. dr Piotr S. Górecki (University of California, Riverside)

prof. PhDr. Pavel Otmar Krafl, Dr. (Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre)

dr hab. Piotr Oliński, prof. UMK (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

OPRACOWANIE REDAKCYJNE

Język polski: Zofia Smęda

Język angielski: Dariusz Rossowski, Yanina Ryier (artykuł Oleha Dukha)

Język francuski: Artur Foryt

Język czeski: Lucia Němcová

PROJEKT OKŁADKI

Marta Jaszczuk

REDAKTOR PROWADZĄCY

Jakub Jura

ISBN 978-83-8138-797-2 (druk)

ISBN 978-83-8138-798-9 (PDF)

<https://doi.org/10.12797/9788381387989>

Autorem fotografii prof. dra hab. Marka Derwicha na s. 5 jest Mateusz Matuszyk

Na okładce wykorzystano zdjęcie *Monk standing in the doorway of a Monastery* autorstwa cocoparisienne, źródło: <https://www.goodfreephotos.com/other-photos/monk-standing-in-the-doorway-of-a-monastery.jpg.php>

Wydanie publikacji zostało sfinansowane przez Wydział Nauk Historycznych i Pedagogicznych, Instytut Historyczny Uniwersytetu Wrocławskiego

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków

tel.: 12 421-13-87; 12 431-27-43

e-mail: publishing@akademicka.pl

<https://akademicka.pl>

Prof. dr hab. Marek Derwich

Spis treści

Tabula gratulatoria	9
Profesor Marek Derwich. Życie i dzieło.	13
MAREK L. WÓJCIK Profesor Marek Derwich: szkic do portretu	15
KATARZYNA BOCK-MATUSZYK, ANNA GALAR, WOJCIECH KUCHARSKI, PIOTR SZUKIEL, PRZEMYSŁAW WISZEWSKI Profesor Marek Derwich – nauczyciel	29
MAREK L. WÓJCIK Prace dyplomowe przygotowane pod kierunkiem prof. dra hab. Marka Derwicha	31
MAREK L. WÓJCIK Bibliografia prac prof. dra hab. Marka Derwicha za lata 1977–2022	51
ANNA POBÓG-LENARTOWICZ „Klasztor w...”, czyli czego nie wiecie o sesjach klasztornych	91
Scripta Monastica	103
MARCO MOSTERT The Historiography of Fleury in the Tenth and Eleventh Centuries. A Study in Monastic Historiography.	105
KRZYSZTOF SKWIERCZYŃSKI O miejscu i czasie powstania <i>Żywotu błogosławionego Romualda</i>	121
JEAN-LOUP LEMAITRE Le livre du chapitre perdu du prieuré de l'Artige	133
KATEŘINA CHARVÁTOVÁ Ostatky, poutě a odpustky v českých cisterciáckých klášterech	153
RAFAŁ KUBICKI Cysterki z Żarnowca i ich sąsiedzi do połowy XV w.	167
JERZY KALISZUK W służbie reformy zakonnej. <i>Schola caelestis exercitii</i>	183
BEATRIX F. ROMHÁNYI Monks and Friars as University Students in the Late Middle Ages	209
MACIEJ ZDANEK „Abbas de Czirciz”. O chronologii i ścieżkach karier opatów szczyrzyckich w XV w.	233
MARIE-MADELEINE DE CEVINS Réforme franciscaine, théologie du salut et mouvances laïques entre Elbe et Vistule au XV ^e siècle. Réflexions préliminaires autour du <i>Traité sur la confraternité</i> de Nicolas Lackman (†1479)	253
LUDOVIC VIALLET « ... elle inventa un nouveau mode de vie... ». Colette de Corbie vue par Nicolas Glassberger. Note d'histoire franciscaine, entre France et Europe centrale	273
FIorenzo LANDI Players of the Other World. The Genuine Mendicant Orders	287

MIKHAIL V. DMITRIEV	
« Currendum et agendum est modo quod in perpetuo nobis expediat ». De deux mentalités confessionnelles à deux manières d'agir ? Monachisme catholique et monachisme orthodoxe de la <i>Rzeczpospolita Obojga Narodów</i> face aux défis du XVI ^e siècle	297
OLEH DUKH	
Uniate Convents of the Kyivan Metropolitanate in the Early Modern Period. Between the Byzantine-Ruthenian Identity and Latin Influences	315
RYSZARD MĄCZYŃSKI	
Pijarzy w Nowej Jerozolimie. Pierwsze ćwierćwiecze Szkół Pobożnych w Górze (1675–1700)	339
ANNA SZYLAR	
Codziennosc i święta w klasztorze Benedyktynek sandomierskich w drugiej połowie XVIII w. na podstawie kroniki klasztornej	389
RAFAŁ WITKOWSKI	
Razem w obronie ideałów monastycznych. Kongregacja benedyktyńsko-cystersko-kartuska w Rosji carskiej	401
ROLAND PREJS OFMCap	
Z dziejów klasztoru Kapucynów w Lubartowie w latach 1864–1867	455
MAREK CETWIŃSKI	
Olgię Górkę o Lubiążu (Z prehistorii wrocławskiej mediewistyki)	463
Scripta Mediaevalia.	479
JERZY STRZELCZYK	
<i>Kronika Ura-Lindy</i>	481
PETR SOMMER	
Stopy pohanství v raně středověkých Čechách	487
TOMASZ JUREK	
Tuzin z naddatkiem niedrukowanych dotąd dokumentów Bolka II świdnickiego z archiwum joannickiego w Pradze	501
JAN WRONISZEWSKI	
Czy zawołanie było elementem polskiego herbu rycerskiego?	523
Indeks osobowy	533
Indeks nazw geograficznych	559

Tabula gratulatoria

Anna Adamska
Dagmara Adamska
Ivan Almes
Henryk Anzulewicz
Jacek Banaszkiewicz
Wojciech Baran-Kozłowski
Marek Kazimierz Barański
Antoni Barciak
Ondřej Bastl
Nicole Bériou
Marie Bláhová
ks. Tomasz Błaszczuk
Paweł Błazewicz
Urszula Bończuk-Dawidziuk
s. Małgorzata Borkowska OSB
Krzysztof Bracha
ks. Andrzej Bruździński
Zbigniew Brzeziński
Andrzej Buczyło
Dominika Burdzy
Cezary Buśko
Wiesław Caban
Tomasz Chachulski
Giorgio Chittolini
Małgorzata Chorowska
Juliusz A. Chrościcki
Irena Ciborowska-Rymarowicz

Luc Courtois
Marek Czapliński
Bożena Czwojdrak
Anna Sylwia Czyż
Iwona Dacka-Górzyńska
Roberto Delle Donne
Jacek Dębicki
Peter Dinzelbacher
Bernard Dompnier
Joanna Dufrat
Graeme Dunphy
Piotr Dymmel
Franz J. Felten
Kamila Follprecht
Jean-Luc Fray
Patrycja Gąsiorowska
Antoni Gąsiorowski
ks. Henryk Gerlic
Waldemar Gliński
Mateusz Goliński
Stéphane Gomis
Piotr S. Górecki
Sławomir Górzyński
Artūras Grickevičius
br. Tomasz Michał Gronowski OSB
Ryszard Grzesik
Darius von Güttner-Sporzyński

Jolanta Gwioździk
Czesław Hadamik
Jan Harasimowicz
Lucyna Harc
Marie-Élisabeth Henneau
Ivan Hlaváček
Petr Hlaváček
Grzegorz Hryciuk
Daniel Odon Hurel
Wojciech Iwańczak
Tomasz Jasiński
Cezary Jastrzębski
Paweł Jaworski
Marcin Jewdokimow
Stanisław Jujeczka
Krzysztof Kaczmarek
Michał Kaczmarek
Maria Kałamajska-Saeed
Leszek Kanczugowski
ks. Robert Kantor
Dariusz Karczewski
Elżbieta Kaszuba
Jan Kęsik
o. Nikodem Kilnar OSPPE
Gábor Klaniczay
ks. Harm Klueting
ks. bp Jan Kopiec
Sławomir Kościelak
Elżbieta Kowalczyk-Heyman
Waldemar Kowalski
Wawrzyniec Kowalski
Pavel Otmar Krafl
Paweł Kras
Tomáš Krejčík
Robert M. Kunkel
Nicole Lemaitre
Beata Lorens
Pablo F. Luna
Kazimierz Łatak
Jerzy Łojko
Ewa Łużyńska

Jacek Maciejewski
Halina Manikowska
Dorota Matyaszczyk
Antoni Maziarz
Alina Mądry
Mieczysław Mejor
Roman Michałowski
Krzysztof Mikulski
o. Marek Miławicki OP
Sławomir Możdzioch
Grzegorz Myśliwski
Krzysztof Nawotka
o. Maurycy Lucjan Niedziela OP
Tomasz Nowakowski
Joanna Nowosielska-Sobel
Piotr Oliński
Krzysztof Ożóg
Kazimierz Pacuski
José Pedro Paiva
Adam Pałuchowski
Borys Paszkiewicz
Preston Martin Perluss
Áron Petneki
Zenon Piech
Marta Pieniążek-Samek
Jan M. Piskorski
Gregor Ploch
Remigiusz Pośpiech
Adam Stanisław Poznański
Tomasz Przerwa
Olga Miriam Przybyłowicz
Juliusz Raczkowski
Andrzej Radzimiński
Jerzy Rajman
Giancarlo Rocca
Stanisław Rosik
Witalij Rosowski
Waldemar Rozynkowski
Krzysztof Ruchniewicz
Małgorzata Ruchniewicz
Rainer Sachs

Enrica Salvatori
o. Aleksander Krzysztof Sitnik OFM
Małgorzata Skotnicka-Palka
Paweł Skrzywanek
Krzysztof Skupieński
Leszek P. Słupecki
Lesław Spychała
Aleksander Srebrakowski
Stanisław A. Sroka
Maria Starnawska
Marcin Starzyński
Martial Staub
Krzysztof Stopka
Grzegorz Strauchold
Anna Supruniuk
Bogumił Szady
Alicja Szymczak
Jan Szymczak
Błażej Śliwiński
Janusz Tandecki
Jan Tęgowski

Michał Tymowski
Jakub Tyszkiewicz
Miron Urbaniak
Przemysław Urbańczyk
s. Aušra Vasiliauskaitė OSB
Magdalena Walter-Mazur
Henryk Wąsowicz
Piotr Węcowski
Walentyna Węgrzyn-Klisowska
s. Aleksandra Witkowska OSU
Joanna Wojdon
Filip Wolański
Andrzej Marek Wyrwa †
Agnieszka Zabłocka-Kos
Anna Zajchowska-Bołtromiuk
Hanna Zaremska
o. Janusz Zbudniewek OSPPE
Joachim Zdrenka
Zbigniew Zyglewski
Leszek Zygmier
Rościsław Żerelik

Profesor Marek Derwich

Życie i dzieło

MAREK L. WÓJCIK

Uniwersytet Wrocławski

Profesor Marek Derwich: szkic do portretu

Profesor dr hab. Marek Derwich urodził się 3 VII 1956 r. w Legnicy jako syn Edmunda i Renaty *de domo* Reiff-Orłowska. Ojciec Jubilata pochodził z rodziny chłopskiej osiadłej w Karsach, niewielkiej wsi leżącej między Kaliszem i Pleszewem w Wielkopolsce, matka zaś – z wileńskiej rodziny urzędniczej. Edukację rozpoczął w 1963 r. w szkole podstawowej w podlegnickich Piekarach Wielkich (od 1984 r. dzielnica miasta), a następnie kontynuował ją najpierw w Szkole Podstawowej nr 6 w Legnicy (1967–1971), a potem w miejscowym I Liceum Ogólnokształcącym im. Tadeusza Kościuszki (1971–1975). Pasjonując się historią, w 1974 r. wziął udział w I Ogólnopolskiej Olimpiadzie Historycznej i jako jej laureat (II lokata), po zdaniu w 1975 r. matury, rozpoczął studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim (wówczas jeszcze im. Bolesława Bieruta), wybierając w ramach programu dydaktycznego specjalizację nauczycielską. Praca w oświacie nie była Mu jednak pisana; całe życie zawodowe związał z wrocławską *Alma Mater*.

Już na pierwszym roku studiów dał się poznać jako ambitny i zaangażowany student o wyjątkowych zdolnościach, który nie tylko zgłębiał z ogromnym zapalem wiedzę o przeszłości, ale także stawiał pierwsze kroki w działalności naukowo-badawczej.

Począwszy od drugiego roku studiów, rozmiłowany w epoce średniowiecza, realizował pod kierunkiem prof. dra hab. Wacława Korty, wytrawnego mediewisty i śląskoznawcy, indywidualny tok studiów historycznych, poszerzony m.in. o archeologię średniowieczną. Tutor stał się wkrótce Jego Mistrzem, pod opieką którego napisał pracę magisterską pt. *Testament Bolesława Krzywoustego w polskiej historiografii średniowiecznej*. Opracowanie okazało się nadzwyczaj dojrzałe, toteż promotor zgłosił je do druku w ramach serii Zeszytów Naukowych Uniwersytetu Wrocławskiego (ukazało się w 1980 r.).

Po ukończeniu z wyróżnieniem studiów w 1979 r. Jubilat, jako świeżo upieczony magister nauk historycznych specjalizacji nauczycielskiej, został zatrudniony w Instytucie Historycznym macierzystej uczelni, w kierowanym od 1968 r. przez profesora Kortę Zakładzie Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki. Tutaj przeszedł wszystkie szczeble naukowego rozwoju, poczynawszy od stażysty, poprzez asystenta i starszego asystenta, aż do adiunkta i profesora. Najważniejsze etapy tej drogi wyznaczyły dysertacja doktorska (*Benedyktyński klasztor św. Krzyża na Łysej Górze*) i rozprawa habilitacyjna (*Monastycyzm benedyktyński w średniowiecznej Polsce i Europie. Wybrane problemy*). Na podstawie tej pierwszej, obronionej z wyróżnieniem w 1989 r. i opublikowanej trzy lata później, Jubilat otrzymał nie tylko stopień doktora nauk humanistycznych, ale także indywidualną nagrodę Ministra Edukacji Narodowej za najlepszą pracę doktorską (1993). Druga, z 1998 r., była podstawą do wszczęcia procedury habilitacyjnej, zakończonej jeszcze w tym samym roku nadaniem Mu stopnia doktora habilitowanego z zakresu historii średniowiecznej Polski i powszechnej. W 2001 r. został profesorem nadzwyczajnym, a w 2005 r. odebrał nominację na profesora zwyczajnego.

Choć swoją aktywność naukową Profesor Marek Derwich rozpoczął od średniowiecznej historiografii, analizując w pracy magisterskiej przyczyny i zakres nawarstwiania się (interpolacji) w źródłach narracyjnych z epoki informacji dotyczących geografii podziału terytorialnego Polski zawartych w tzw. testamencie Bolesława Krzywoustego, to głównym nurtem jego badań stał się średniowieczny, a z czasem także nowożytny, monastycyzm, przy czym najwięcej miejsca zajmują w nim benedyktyni oraz kanonicy regularni. Zainteresowanie monastycyzmem, zwłaszcza benedyktyńskim, rozwinęło się w trakcie przygotowywania przez Jubilata wspomnianej już wyżej dysertacji doktorskiej o dziejach klasztoru łysogórskiego w okresie od początku XII w. do 1529 r., z licznymi odniesieniami do wieku XVIII. To monumentalne – liczące niemal 700 stron – dzieło uchodzi za wzorcowy model nowoczesnej monografii klasztornej. Autor zerwał bowiem z rozpowszechnioną dotychczas praktyką spoglądania na opactwo głównie przez pryzmat jego fundacji i pierwotnego uposażenia, a w zamian zaproponował dynamiczny model studiów ukazujący wielopłaszczyznową działalność benedyktynów w tzw. długim okresie trwania (*longue durée*). Z kart książki wyłonił się obraz mnichów skupionych nie tylko na realizowaniu ideałów życia monastycznego, ale także zaangażowanych w działalność gospodarczą, kulturalną, polityczną i społeczną, zarówno w skali lokalnej, jak i ogólnopolskiej. Praca ta, oparta na obszernej podstawie źródłowej i krytycznej analizie nowożytnej tradycji klasztornej, zajęła trwale miejsce w dorobku polskiej historiografii, a wraz z licznymi studiami szczegółowymi, publikowanymi zarówno przed, jak i po doktoracie, zapewniła Jubilatowi status jednego z najlepszych znawców dziejów łysogórskiego opactwa w średniowieczu i u progu epoki nowożytnej.

Studia nad monastycyzmem benedyktyńskim kontynuował Profesor Marek Derwich w następnych latach, zmierzając do wszechstronnego rozpoznania dziejów, roli i funkcji benedyktynów w dawnej Polsce. Temu celowi służyć miały zakrojone na szeroką skalę badania prowadzone przez samego Jubilata, ale także przez specjalistów z różnych dziedzin historii i nauk pokrewnych w ramach kierowanego przezeń w latach 1994–1997 ogólnopolskiego interdyscyplinarnego projektu badawczego pt. *Dzieje monastycyzmu benedyktyńskiego na ziemiach polskich. Grupa tyniecka i Śląsk*. Kwerendy, spotkania i sesje naukowe, wymiana doświadczeń między badaczami monastycyzmu z kraju i zagranicy zaowocowały licznymi publikacjami o charakterze analitycznym i syntetycznym, które w znaczący sposób poszerzyły naszą dotychczasową wiedzę na temat benedyktyńskiego monastycyzmu na ziemiach polskich. To właśnie podczas realizacji tego projektu w krajobrazie naukowym Polski na stałe zagościły, powszechnie kojarzone z Profesorami Markiem Derwichem i Anną Pobóg-Lenartowicz, cykliczne konferencje z cyklu „Klasztor w...”, których zadaniem było z jednej strony animowanie i podsumowywanie studiów nad różnymi aspektami monastycyzmu, z drugiej zaś integrowanie badaczy zajmujących się problematyką klasztorną, reprezentujących różne dyscypliny i ośrodki naukowe, pracujących dotąd najczęściej w izolacji od siebie. Brali w nich udział nierzadko specjaliści z zagranicy, jednym z priorytetów programu było bowiem sprecyzowanie roli i miejsca monastycyzmu polskiego na tle środkowo- i ogólnoeuropejskim. Wynikało to z przekonania Jubilata, skądinąd najzupełniej słusznego, że monastycyzmu polskiego, będącego częścią wspólnego paneuropejskiego dziedzictwa, nie sposób rozpatrywać w oderwaniu od zjawisk i procesów zachodzących w kulturze monastycznej całej łacińskiej Europy. Przeto już w 1994 r., równolegle z uruchomieniem wspomnianego wyżej grantu, w ramach struktur Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego z inicjatywy Profesora Marka Derwicha powołano do życia Pracownię Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Kościelnych (LARHCOR), jednostkę badawczą aktywnie działającą pod kierownictwem Profesora do dziś, która od początku swego istnienia stawia sobie za cel propagowanie rozwoju badań nad monastycyzmem w Europie Środkowej oraz wspieranie kontaktów między różnymi grupami i ośrodkami badawczymi, ze szczególnym uwzględnieniem kontaktów między nauką środkowoeuropejską, w tym polską, a nauką światową oraz między badaczami monastycyzmu łacińskiego (zachodniego) i ortodoksyjnego (wschodniego).

Pod szyldem Pracowni, już w czasie realizacji projektu badawczego dotyczącego monastycyzmu benedyktyńskiego na ziemiach polskich i na Śląsku, ale także po jego zakończeniu, Jubilat zorganizował (lub współorganizował) międzynarodowe konferencje, obradujące w językach kongresowych, poświęcone węzłowym problemom średniowiecznej i nowożytnej Europy, zarówno kręgu katolickiego, jak i ortodoksyjnego,

m.in. życiu codziennemu w klasztorach mniszych i kanoniczych, społecznym i politycznym funkcjom kultu świętych w Kościołach: katolickim, protestanckim i ortodoksyjnym, czy też tożsamości wyznaniowej i kulturowej mieszkańców kontynentu europejskiego. Sam za jedną z najważniejszych w swoim dorobku uznaje konferencję zorganizowaną w 2000 r. wspólnie z Martialem Staubem w Max Planck-Institut für Geschichte w Getyndze, dotyczącą nowych form pobożności w Europie Środkowo-Wschodniej w okresie od połowy XIV do początku XV w., z której materiały wydał (z Martialem Staubem) cztery lata później w prestiżowej serii *Veröffentlichungen des Max-Planck-Instituts für Geschichte*.

Działalność skupiona wokół projektu ujawniła nie tylko niespożytą energię i niezwykle umiejętności organizacyjne Profesora, ale także trudne do przecenienia zdolności redakcyjne i edytorskie. Redagowane (bądź współredagowane) przez Niego publikacje pokonferencyjne, w tym powstałe w ramach cyklu „Klasztor w...”, w większości wydawane wszak były – i są nadal – w serii *Opera ad Historiam Monasticam Spectantia*, zainicjowanej w 1994 r. pod egidą Pracowni Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Kościelnych. Na podkreślenie zasługuje przy tym ogromna skuteczność Jubilat w pozyskiwaniu środków finansowych, zarówno na organizację konferencji, jak i na druk materiałów będących ich pokłosiem. Te ostatnie, których znaczną część stanowiły artykuły polskich badaczy, ukazywały się niekiedy wyłącznie w językach kongresowych. Można by więc w kategoriach żartu rzec, że Profesor Marek Derwich wyprzedził o ładnych parę lat czasy, w których efekty pracy naukowej przeliczane są na punkty i mierzone skalą ich umiędzynarodowienia.

Kierując projektem, Jubilat nie zaniedbywał też własnego rozwoju naukowego. Opublikował w tym czasie, zarówno w kraju, jak i za granicą, liczne artykuły, recenzje, zapiski krytyczne, sprawozdania i hasła słownikowe, przede wszystkim zaś pracował nad habilitacją, której podstawą była sygnalizowana już wyżej książka, wydana w 1998 r., omawiająca wybrane problemy monastycyzmu benedyktyńskiego w średniowiecznej Europie i Polsce. Dzieło to, choć dalekie od pełnej syntezy dziejów benedyktynów, zajmuje w historiografii polskiej miejsce wręcz fundamentalne. Stanowi wszak niezbędne w warsztacie każdego badacza zakonów, a czarnych mniichów w szczególności, kompendium wiedzy na temat polskiego monastycyzmu benedyktyńskiego oraz jego miejsca w średniowiecznej Europie Łacińskiej. To swoisty przewodnik po najistotniejszych z punktu widzenia aktualnego wówczas stanu nauki i potrzeb badawczych zagadnieniach, dostarczający przeglądu dorobku polskiej i zachodnioeuropejskiej – zwłaszcza francuskiej i belgijskiej – literatury oraz głównych kierunków badań prowadzonych nad monastycyzmem benedyktyńskim, wprowadzający czytelnika w zagadnienia skomplikowanej terminologii monastycznej, ukazujący kluczowe problemy i ich rozwiązania metodyczne, wreszcie będący zarysem dziejów benedyktynów polskich do początku XVI w.

Na ostateczny kształt publikacji znaczący wpływ wywarły nawiązane przez Jubilata kontakty z badaczami monastycyzmu w krajach Europy Zachodniej, przede wszystkim w Belgii, we Francji i Włoszech, ale także w Niemczech. W latach 1991–1998 kilkakrotnie przebywał na stypendiach w Katholieke Universiteit te Leuven, na Université Blaise-Pascal w Clermont-Ferrand oraz w Max-Planck-Institut für Geschichte w Getyndze. W latach 1992–1993 wziął udział w pracach ekspedycji archeologiczno-historycznej w Nottonville (Francja), kierowanej przez profesora Philippe’a Racineta, dyrektora Centre d’Archéologie et d’Histoire Médiévales des Établissements Religieux, a w 1993 r. gościł w szkole letniej organizowanej przez Centre d’Etudes Supérieures de Civilisation Médiévale w Poitiers. W latach 1994 i 1996 został zaproszony jako *maître de conférence associé* do słynnej École des Hautes Études en Sciences Sociales w Paryżu, a w latach 1997–1998 przeprowadzał w niej oraz na paryskiej Sorbonie seminaria jako *professeur invité*. Kontakty te, mające często charakter koleżeńskich czy wręcz przyjacielskich relacji, utrzymywał w niektórych przypadkach nieprzerwanie do dziś, podtrzymywał także w późniejszych latach, już po habilitacji, przebywając choćby w paryskim Maison des Sciences de l’Homme (w latach 1998 i 2005), w Centro per gli Studi Storico Italo-Germanici w Trydencie (w 2002 r.) oraz – siedmiokrotnie (w latach 1999–2006) – w Max-Planck-Institut für Geschichte w Getyndze. Dzięki stypendiom Fundacji z Brzezia Lanckorońskich mógł także prowadzić kwerendy źródłowe oraz badania naukowe w Rzymie (w 1998 r.), Leuven (w latach 2000 i 2005) i Getyndze (w 2002 r.). Warto również wspomnieć, że Jego opiece wielokrotnie powierzano zagranicznych badaczy przyjeżdżających do Wrocławia, czy to na kwerendy, czy to na gościnne wykłady, wśród których byli m.in. uczeni tej miary, co Michel Aubrun, Gert Melville, Otto Gerhard Oexle, Philippe Racinet i Ludovic Viallet.

Dzięki w pełni zasłużonej renomie świetnego znawcy dziejów średniowiecznego monastycyzmu na ziemiach polskich, zwłaszcza benedyktyńskiego, Jubilata często zapraszano nie tylko do wygłaszania referatów na zagranicznych sympozjach i konferencjach oraz przedstawiania wyników swych badań w wieloautorskich publikacjach, ale również do udziału w międzynarodowych interdyscyplinarnych zespołach badawczych. Pełnił funkcję członka stałego komitetu dwóch programów naukowych: *Cultural exchanges in Europe from the end of the 14th to the end of the 17th century*, finansowanego przez European Science Foundation, i *L’influence de l’orthodoxie et du christianisme occidental sur les sociétés. Approche comparative*, realizowanego pod egidą Maison des Sciences de l’Homme, École des Hautes Études i Rosyjskiej Akademii Nauk. Był uczestnikiem (współwykonawcą) dwóch dużych projektów badawczych: *Accumulation and dissolution of large estates of the regular clergy in early modern Europe and American continent*, kierowanego przez Fiorenzo Landiego, profesora

Uniwersytetu Bolońskiego, oraz MARGEC: *Marginalité, économie et christianisme. La vie matérielle des couvents mendiants en Europe centrale (v. 1220 – v. 1550) = Marginality, Economy and Christianity. The Material Running of Mendicant Friaries in Central Europe (ca 1220 – ca 1550)*, nadzorowanego przez Marie-Madeleine de Cevins, profesorkę Uniwersytetu w Rennes 2. Powierzono Mu obowiązki regionalnego redaktora prowadzącego prestiżowej *Encyclopedia of the Medieval Chronicle*, dla której opracował też kilkanaście haseł związanych z polskim kronikarstwem średniowiecznym. Spod Jego pióra wyszedł również szereg haseł przygotowanych na potrzeby monumentalnej *Encyclopedia of Monasticism*.

Choć głównym obszarem naukowych dociekań Profesora Marka Derwicha są dzieje i rola zakonów, ze szczególnym uwzględnieniem benedyktynów, zwłaszcza z ukochanego przezeń klasztoru łysogórskiego, to jest On także znany jako wytrawny badacz zagadnień związanych z szeroko rozumianą kulturą epoki średniowiecza. Pierwszoplanowe miejsce zajmuje, rzecz jasna, problematyka kultury religijnej ziem polskich oraz początków polskiego Kościoła i życia religijnego, ale wspomnieć należy również o Jego studiach nad dziejopisarstwem i piśmiennością w średniowiecznej Polsce, w tym nad datacją i autorstwem *Kroniki wielkopolskiej*, przypisywanej przezeń Jankowi z Czarnkowa, oraz czasem i miejscem powstania *Kazań świętokrzyskich*. Nie sposób pominąć także artykułów poświęconych ceremoniałowi królewskiemu w dawnej Polsce, w których podjął próbę identyfikacji niektórych mobiliów używanych podczas koronacji królewskiej (m.in. pacyfikału i kielicha), przybliżył miejsce i rolę opatów w trakcie ceremoniału, wreszcie rozprawił się z zedomowionymi w historiografii opiniami, jakoby ceremoniał królewski pochodził z lat 30. XV w., datując go na wiek XVI i z tym samym okresem łącząc wejście do niego zwyczaju pielgrzymowania na Skalkę. W nurcie badań nad średniowieczną kulturą mieszczą się też zainteresowania Jubilata *memorią*, pochówkami i postawami wobec śmierci, czemu dał wyraz, inicjując i redagując tom studiów poświęcony tym właśnie kwestiom.

Jak przystało na ucznia profesora Wacława Korty i pracownika Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Archiwistyki, Jubilatowi nie są też obce dyscypliny zaliczane powszechnie do kanonu klasycznych nauk pomocniczych historii. Z powodzeniem uprawiał zarówno genealogię, zajmując się kontaktami i relacjami między łysogórską wspólnotą mniszą a okolicznym rycerstwem i innymi grupami społecznymi, czy też słabo oświetloną źródłowo i powiązaną z klasztorem na Łyścu rodziną Bostowskich herbu Bielina, jak i heraldykę, badając powstanie i funkcjonowanie polskich legend heraldycznych, zwłaszcza odnoszących się do herbu Dębno.

Realizował przy tym nie tylko własne projekty (był kierownikiem i jedynym wykonawcą grantu *Kościół w monarchii pierwszych Piastów na tle porównawczym: początki, funkcje, organizacja*), ale chętnie i z dużym zaangażowaniem wspierał też

inicjatywy innych badaczy, uczestnicząc w grantach kierowanych przez Wojciecha Mrozowicza (*Roczniki śląskie. Wydanie krytyczne*; 1999–2001), Halinę Manikowską (*Kultura religijna na ziemiach polskich w średniowieczu*; 2005–2007) i Tomasza Jurka (*Procesy twórcze formowania się społeczeństwa polskiego w wiekach średnich*; 2008–2011).

Mimo eksplorowania wielu pozamonastycznych pól badawczych, studia nad dziejami klasztorów i wspólnot zakonnych były zawsze – i niezmiennie nadal pozostają – zasadniczym obszarem dociekań Jubilata, znacząco w ostatnim dziesięcioleciu poszerzonym pod względem chronologicznym. Wskazać tu można na dwa kierowane przez Niego projekty badawcze. Pierwszy, z lat 2010–2013, poświęcony był nieznanej kolekcji źródeł z przełomu XVIII i XIX w. do dziejów benedyktynów polskich, w szczególności łysogórskich, oraz jej zapomnianemu autorowi, Gerardowi Lefebvre'owi, drugi zaś, realizowany w latach 2012–2017, dotyczył szeroko pojętego dziedzictwa kulturowego po klasztorach skasowanych w XVIII i XIX w. na ziemiach dawnej Rzeczypospolitej i na Śląsku, z naciskiem położonym na losy tegoż dziedzictwa, jego znaczenie i inwentaryzację. Ten ostatni projekt, dla którego bodźcem była zorganizowana w 2010 r. przez Profesora Marka Derwicha z okazji 200. rocznicy edyktu sekularyzacyjnego króla pruskiego Fryderyka Wilhelma III międzynarodowa konferencja na temat kasat klasztornych (jej efektem jest wydana pod redakcją Jubilata monumentalna czterotomowa publikacja), stanowił bezprecedensowe w historii polskich badań nad monastycyzmem, zakrojone na niespotykaną dotąd skalę, wyzwanie zmierzające do kompleksowej – pierwszej na świecie – identyfikacji i dokumentacji rozproszonych zbiorów poklasztornych. Pod względem terytorialnym obejmował całą Polskę oraz kilka krajów ościennych (Austrię, Białoruś, Czechy, Litwę, Niemcy, Rosję, Ukrainę), a pod względem formalnym – bardzo różnorodne dobra i obiekty, często nigdy w tym kontekście niebadane. Jego celem było zainicjowanie wszechstronnych i interdyscyplinarnych badań zmierzających do opracowania i zinventaryzowania dziedzictwa kulturowego, przede wszystkim piśmiennego i materialnego (głównie z zakresu historii sztuki), znajdującego się w chwili kasaty w około 1800 klasztorach na ziemiach polskich (dawna Rzeczpospolita ze Śląskiem, Pomorzem i Prusami). Środkiem prowadzącym do jego realizacji miał być z kolei tzw. Portal Wiedzy, czyli udostępnione online bazy danych obejmujące kolejno: skasowane klasztory, znaki własnościowe, bibliografię piśmiennictwa, druki i rękopisy z bibliotek skasowanych klasztorów, akta kasacyjne i pokasacyjne, archiwalia poklasztorne, dziedzictwo ruchome (mobilia) skasowanych klasztorów, dziedzictwo przyrodnicze (ogrody i parki należące do skasowanych klasztorów, w tym zabytki sztuki ogrodowej i architektury oraz pomniki przyrody), architekturę poklasztorną, wreszcie losy zakonników ze skasowanych klasztorów.

Ambitnego projektu w ciągu kilku lat intensywnych prac liczego grona badaczy reprezentujących różne dyscypliny nauki nie udało się sfinalizować w pierwotnie zakładanym kształcie. Przyczyną był ogrom, większy niż zakładano, bogactwa spuścizny klasztornej oraz jej rozproszenie liczone w tysiącach miejsc i setkach placówek przechowujących poklasztorne zbiory. Wniosek o jego przedłużenie na następne lata, jako zbyt kosztowny, bo wymagający do pełnej realizacji zakładanych celów kilku okresów grantowych, nie zyskał akceptacji instytucji decydujących o finansowaniu polskiej nauki. Projekt, choć zaledwie rozpoczęty, pozostawił po sobie trwałe i cenne dorobek w postaci artykułów, monografii i edycji źródłowych, wydawanych w serii *Dziedzictwo Kulturowe po Skasowanych Klasztorach* (11 tomów z lat 2015–2020) lub w półroczniku „*Hereditas Monasteriorum*” (8 tomów z lat 2012–2016), obu powołanych i redagowanych w ramach projektu przez Jubilata, oraz wspomnianego wyżej Portalu Wiedzy, co prawda dalece niekompletnego, ale nawet w tej niedoskonałej formie niezwykle użytecznego dla badaczy dziejów klasztorów i zgromadzeń zakonnych na ziemiach polskich. Ogromną i trudną do przecenienia jego wartością są też kontakty i przyjaźnie nawiązane między uczestnikami grantu.

Ważnym obszarem aktywności Jubilata jest popularyzacja nauki. Z Jego inicjatywy Wrocławskie Towarzystwo Miłośników Historii (WTMH), którego był wieloletnim prezesem, organizuje od 2008 r. odczyty specjalistów odbywające się pod hasłem *O historii Wrocławia i Śląska inaczej*, adresowane do szerokiego grona miłośników przeszłości, szczególnie lokalnej. Najwierniejszymi ich słuchaczami są przewodnicy miejscy oraz nauczyciele i uczniowie wrocławskich szkół średnich. Prelekcje cieszące się największym zainteresowaniem i gromadzące najliczniejsze audytorium sukcesywnie wydaje w formie wieloautorskich publikacji w ramach serii pod tym samym tytułem. Dotychczas ukazały się trzy tomy, w których znalazły się 22 referaty spośród ponad 200 wygłoszonych. Podobny cykl wykładów, zwanych popularnie *Sobotami w Ratuszu*, których tematami przewodnimi były: *Historia ulic i placów Wrocławia* oraz *Wrocław przez wieki*, Profesor Derwich organizował w latach 2010–2011 we współpracy z Muzeum Miejskim Wrocławia. Było ich łącznie kilkadziesiąt. W roku 2009 z kolei zaprosił do współpracy historyków-numizmatyków, testując – pod auspicjami WTMH – projekt wykładów monotematycznych przybliżających pasjonatom przeszłości różne kategorie źródeł historycznych oraz metody pracy z nimi specjalistów. Materiały z tego pilotażowego cyklu spotkań zostały przezeń wydane drukiem w tomiku pt. *Z monetą przez wieki*.

Dziełem Jubilata są także: książeczka *Klasztory i mnisi*, opublikowana w poczytnej i bogato ilustrowanej serii Wydawnictwa Dolnośląskiego: *A To Polska Właśnie!*, w przystępny i barwny sposób wprowadzająca czytelnika w arkany życia zakonnego i kultury monastycznej w okresie od średniowiecza do współczesności, oraz kon-

cepcja i redakcja sześciu tomów (tom pierwszy we współpracy z Adamem Żurkiem) popularnego zarysu dziejów Polski od czasów prehistorycznych aż do 2003 r. pt. *Polska. Dzieje cywilizacji i narodu*, opracowanego przez grono wybitnych historyków, historyków sztuki i literatury oraz archeologów, którego największymi atutami są przystępnie napisane teksty prezentujące najnowszy stan wiedzy na temat dziejów politycznych, kulturowych i gospodarczych naszego kraju oraz przebogaty materiał ilustracyjny dokumentujący jego historię materialną. Seria ta ukazała zupełnie nowe możliwości i perspektywy przedstawiania historii ziem polskich. Nie jest ona bowiem tradycyjnym „suchym” wykładem akademickim, ale barwną, znakomicie zilustrowaną i w pełni interdyscyplinarną panoramą dziejów. Tom pierwszy całości (*U źródeł Polski. Do roku 1038*), dorównującej pod względem koncepcyjnym i edytorskim światowym standardom wydawnictw historycznych o charakterze popularyzatorskim, został uhonorowany nagrodą Klio.

Nie sposób ukryć, że Profesor Marek Derwich jest osobą niezwykle wymagającą wobec siebie, swoich współpracowników i uczniów. Poprzeczkę w pracach naukowych, organizacyjnych i dydaktycznych stawia bardzo wysoko i nie każdemu dane jest ją pokonać lub choćby jej dosięgnąć. Trochę surowy i szorstki w obyciu, bezkompromisowy w działaniu, głośno i otwarcie wyraża opinie i poglądy, nie zawsze zbieżne z oczekiwaniami adwersarzy. Swoją osobowością wzbudza u studentów powszechny respekt. Wzmaga go dodatkowo charakterystyczne *emploi* Profesora, który przemyka zwykle korytarzami Instytutu poważny i zamyślony, jakby nieobecny, w przydymionych okularach korekcyjnych, z gładko przyciętą siwą brodą i z nieodłącznym kapeluszem. Respekt przed Profesorem miesza się jednak często z uczuciem strachu. Wśród studentów od lat krążą bowiem opowieści o niebotycznym poziomie Jego zajęć, a zwłaszcza seminariów, oraz ogromnych w związku z tym oczekiwań wobec studentów. Pamiętam, że krążyły one już w czasach młodości Profesora. Niejednej z moich koleżanek i niejednemu z kolegów rosło ciśnienie przed prowadzonymi przez Niego, wówczas jeszcze jako magistra, zajęciami z nauk pomocniczych historii, a w trakcie ćwiczeń, gdy padało jakieś pytanie lub pojawiało się konkretne zadanie do wykonania, dawał się słyszeć gremialny szelest kartek z notatkami przerzucanymi w drżących i spoconych ze zdenerwowania dłoniach. Nie przeszkodziło to Jubilatowi wykształcić – jak dotąd – 77 licencjatów na Uniwersytecie Wrocławskim i w Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nysie oraz 207 magistrów na Uniwersytecie Wrocławskim, z czego 57 na kierunku historia, a 150 na kierunku pedagogika. Na seminarium doktoranckie trafiają wszakże do Niego rzeczywiście tylko nieliczni, wywodzący się z grona najzdolniejszych i najbardziej ambitnych adeptów studiów magisterskich, którzy nie boją się badawczych wyzwań i ciężkiej pracy, a przy tym są wytrwali w dążeniu do wyznaczonych celów i – co równie istotne – odporni na

powszechnie znany „trudny charakter” swojego Mistrza. Efekty ich współpracy z Profesorem, zwanej przez samych zainteresowanych drogą przez mękę, robią naprawdę duże wrażenie. Spośród dziewięciu powstałych w latach 2000–2019 pod kierunkiem Profesora Derwicha prac doktorskich pięć ukazało się drukiem. Kilku wypromowanych przez Niego doktorów z sukcesami prowadzi aktywną działalność badawczą, a dwóch z nich osiągnęło już najwyższe (lub prawie najwyższe) szczeble kariery naukowej. Uczniami Jubilatą są wszak: prof. dr hab. Przemysław Wiszewski, prodziekan ds. nauki i współpracy z zagranicą (2012–2016) i dziekan (2016–2020) Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych Uniwersytetu Wrocławskiego, pełniący w latach 2020–2022 funkcję rektora wrocławskiej uczelni, oraz dr hab. Wojciech Kucharski, zastępca dyrektora ds. naukowych Ośrodka „Pamięć i Przyszłość” Centrum Historii Zajezdnia we Wrocławiu. Aż siedem dysertacji realizowanych było jako ministerialne granty promotorskie, a jeden z doktorantów był w 2006 r. stypendystą Ministra Edukacji Narodowej.

W tym miejscu pozwolę sobie na osobistą dygresję. Nie jestem wychowankiem Profesora Derwicha. Kiedy w połowie lat 80. XX w. zaczynałem studia historyczne na Uniwersytecie Wrocławskim, Jubilat był już ładnych parę lat magistrem, kiedy zaś je kończyłem – obronił dopiero co pracę doktorską. Ale obaj mamy tego samego Mistrza. I ja, i Profesor Derwich osiągaliliśmy kolejne szlify akademickie pod kierunkiem profesora Wacława Korty. Zawsze i wszędzie podkreślam jednak, że o ile miłością do średniowiecza zapalałem jeszcze w szkole średniej, o tyle zainteresowanie naukami pomocniczymi historii rozbudził we mnie Jubilat na pierwszym roku studiów. Nie sposób nie docenić roli, jaką odegrały prowadzone przez Niego zajęcia dydaktyczne, oparte zarówno na teorii, jak i na praktyce, z akcentem położonym na pracę ze źródłem historycznym. Inną jakość na tle wszystkich zajęć stanowiło już choćby samo odczytywanie tekstów średniowiecznych i rozwiązywanie dat źródłowych zapisanych według kalendarza rzymskiego lub kościelnego, umiejętności w ramach nauk pomocniczych historii podstawowe, choć dla świeżo upieczonych studentów zupełnie nowe, niestereotypowe i pasjonujące, ale prawdziwym wyzwaniem, w najlepszym tego słowa znaczeniu, okazała się genealogia. Wdrażanie do tej dyscypliny wiedzy polegało na cotygodniowym przydzielaniu studentom rycerzy występujących na listach świadków w dokumentach odczytywanych w trakcie zajęć, a następnie, w ramach pracy domowej, na samodzielnym studiowaniu literatury i wydawnictw źródłowych w celu opracowania ich biogramów według schematu zastosowanego w *Polskim Słowniku Biograficznym*, ale wzbogaconego o pełny aparat naukowy, w tym (przede wszystkim) o przypisy. Większości z moich koleżanek i kolegów taki model studiowania nie odpowiadał, ale nieliczni, w tym ja, byli nim zachwyceni. To była nasza swoista inicjacja naukowa, wciąż jeszcze nieśmiała i nieporadne, ale jakże ogromnie kształ-

cę, próby osobistego doświadczania warsztatu badawczego historyka, rozwijania rzemiosła naukowego, obcowania ze źródłem, odkrywania i smakowania przeszłości. Zajęcia te wskazały mi drogę, którą chciałem odtąd – jako historyk *in spe* – podążać. Toteż Jubilat uznaję za swojego pierwszego przewodnika w świecie nauki, za osobę, która mnie w ten świat wprowadziła. Nie mogę przemilczeć też faktu, że po śmierci profesora Wacława Korty w 1999 r., kiedy krótko po doktoracie czekały na mnie nowe obowiązki i zadania, to Jubilat właśnie służył mi w trudnych momentach radą i pomocą, nie szczędząc osobistego wsparcia i słów otuchy. Mimowolnie i nieświadomie przejął wówczas po naszym wspólnym Mistrzu, jako starszy i bardziej doświadczony Kolega z Zakładu, rolę mentora i opiekuna. Troską otacza zresztą wszystkich swoich uczniów bez wyjątku.

Jubilat cieszy się w gronie specjalistów ogromnym autorytetem, działając aktywnie w wielu towarzystwach, komisjach i radach naukowych oraz grupach badawczych, zarówno polskich, jak i zagranicznych. Jest członkiem Polskiego Towarzystwa Historycznego, Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii, Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Stałego Komitetu Mediewistów Polskich (należy także do grona jego założycieli), Komitetu Naukowego Atlasu Historii Religijno-Społecznego Europy Środkowo-Wschodniej, Komisji Genealogii i Heraldyki Polskiego Towarzystwa Historycznego, Komisji Porównawczej Kościołów Komitetu Historycznego Polskiej Akademii Nauk, oddział Commission Internationale d'Histoire Ecclésiastique Comparée (CIHEC), Centre d'Archéologie et d'Histoire Médiévales des Etablissements Religieux (CAHMER), Centre Européen de Recherches sur les Congrégations et Ordres Religieux (CERCOR), Forschungsstelle für Vergleichende Ordensgeschichte (FOVOG), czy Società Internazionale di Studi Francescani. W latach 2006–2009 wchodził w skład Komisji Historii Architektury Sakralnej Polskiego Komitetu Narodowego Międzynarodowej Rady Ochrony Zabytków (ICOMOS). W latach 2008–2022 pełnił funkcję prezesa Wrocławskiego Towarzystwa Miłośników Historii, oddziału Polskiego Towarzystwa Historycznego, a od 1994 r. kieruje założoną przez siebie Pracownią Badań nad Dziejami Zakonów i Kongregacji Klasztornych (LARHCOR). Od 2009 r. dzierży także, jako legniczanin z urodzenia, zaszczytny tytuł honorowego członka Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Legnicy.

Należy wspomnieć także o współpracy Profesora Marka Derwicha z redakcjami wielu krajowych i zagranicznych czasopism naukowych oraz serii wydawniczych w charakterze: członka redakcji (periodyki: „Almanach Historyczny” i „Questiones Medii Aevi Novae”, serie: Vita Regularis. Ordnungen und Deutungen Religiösen Lebens im Mittelalter, Ars Educandi. Monografie i Ars Educandi. Źródła), członka rady naukowej (czasopisma: „Pecia. Le Livre et l'Écrit”, „Privilegio y Desigualdad. Revista de Historia Moderna” i „Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka”, kolekcje: Złota Seria

Uniwersytetu Wrocławskiego i Źródła Monastyczne oraz *Polski słownik biograficzny*), redaktora korespondencyjnego („Reti Medievali”) i stałego współpracownika („Bulletin d’Histoire Benedictine”, „Mediaevistik. Internationale Zeitschrift für Interdisziplinäre Mittelalterforschung”, „Revue d’histoire ecclésiastique”). Nie sposób pominąć przy tym funkcji redaktora naczelnego, pełnionej, o czym była już wyżej mowa, w zainicjowanych przez Niego dwóch monastycznych seriach wydawniczych i półroczniku „Hereditas Monasteriorum”.

Jubilat nie stroni od działalności administracyjnej podejmowanej na rzecz Uniwersytetu Wrocławskiego, Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych oraz Instytutu Historycznego, biorąc udział w pracach wielu komisji, komitetów i rad, zarówno tych o charakterze stałym (np. Rada Archiwum Uniwersytetu Wrocławskiego, Rada Wydawnicza Instytutu Historycznego, Rektorska Komisja Biblioteczna, Senacka Komisja Kadr i Zatrudnienia), jak i czasowym (np. Komitet Organizacyjny Obchodów 200-lecia Odnowienia Uniwersytetu Wrocławskiego).

W latach 2002–2009 zasilał także borykający się wówczas z problemami kadrowymi zaprzyjaźniony Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Wrocławskiego, prowadząc w jego strukturach seminaria magisterskie. Przez kilka lat współpracował też z Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Nysie, gdzie odbywał ćwiczenia i wykłady oraz pełnił funkcję opiekuna seminariów licencjackich.

Jako cenionemu w Polsce i za granicą specjalście w zakresie badań nad średnio-wiecznym monastycyzmem, Jubilatowi wielokrotnie powierzano zaszczytne zadanie recenzowania prac doktorskich i habilitacyjnych, a także dorobku naukowego na tytuł profesorski. Wywiązywał się z niego zawsze sumiennie i odpowiedzialnie. Dotychczas recenzował osiem doktoratów i cztery habilitacje (w tym jedną francuską) oraz opiniował pięć wniosków o profesurę (w tym jeden z USA).

Za prace naukowe, organizacyjne i dydaktyczne Profesor Marek Derwich był wielokrotnie nagradzany. O niektórych nagrodach była już wyżej mowa, w tym miejscu należy dodać do nich jeszcze 12 nagród Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego, w tym po cztery za działalność naukową (1981, 1985, 2000, 2004) i organizacyjną (1994, 1996, 1999, 2010), trzy za osiągnięcia dydaktyczne (1984, 1986, 2008) i jedną – łączoną – za aktywność na polu naukowym i organizacyjnym (2002), indywidualną nagrodę Dyrektora Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia organizacyjne (2003) oraz zbiorową nagrodę Poznańskiego Przeglądu Nowości Wydawniczych w kategorii „Książka lata 1994” za publikację *Monarchia pierwszych Piastów* (autorzy: Zofia Kurnatowska, Gerard Labuda, Jerzy Strzelczyk; redakcja naukowa: Marek Derwich). W 2005 r. otrzymał Złoty Krzyż Zasługi.

Jubilat legitymuje się ogromnym dorobkiem naukowym, organizacyjnym i dydaktycznym. Jest na chwilę obecną autorem blisko 1100 publikacji, z czego nieco ponad

700 to prace w językach kongresowych, przede wszystkim angielskim i francuskim. Znaczną ich część stanowią zapiski krytyczne, ale nawet ich wyłączenie z zestawienia daje nam imponującą liczbę prawie 440 prac, w tym około 120 w językach kongresowych. Ograniczając się tylko do najważniejszych, należy wśród nich odnotować sześć monografii, 104 artykuły w periodykach (w tym 33 w językach kongresowych) oraz 138 rozdziałów w książkach wieloautorskich (z czego 37 w językach kongresowych). Na swoim koncie ma też redakcję (lub współredakcję) oraz koncepcję 50 książek, z czego osiem wydanych zostało w językach kongresowych, w tym dwie poza Polską. Uczestniczył w 181 konferencjach, z których 37 organizował lub współorganizował. Na 115 z nich wygłosił referat, w tym 39 za granicą. Wypromował – przypomnijmy – 77 licencjatów, 207 magistrów i dziewięciu doktorów. Miarą wartości dorobku Jubilata nie są jednak liczby. Najlepiej odzwierciedla ją żywa pamięć uczniów oraz fakt, iż wyniki wielu Jego prac weszły na stałe do obiegu naukowego i są często cytowane w historiografii w różnych zakątkach globu, czym zapewniają Autorowi trwale miejsce w światowym panteonie badaczy monastycyzmu i średniowiecza.

Książka *Studia monastica et mediaevalia* jest zbiorem tekstów dedykowanych Profesorowi Markowi Derwichowi, znakomitemu wrocławskiemu mediewiście i znawcy dziejów monastycyzmu, zwłaszcza benedyktyńskiego, z okazji Jego jubileuszu sześćdziesięciopięciolecia urodzin. Rozprawy te, powiązane tematycznie z obszarami zainteresowań badawczych Profesora, są wyrazem uznania ich autorów – historyków i historyków sztuki z Polski i zagranicy – dla działalności i osiągnięć Jubilata na niwach naukowej, dydaktycznej i organizacyjnej.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-797-2

9 788381 387972